

Дар Вазорати адлияи
Ҷумҳурии Тоҷикистон
таҳти №986 аз “21” августи с. 2019
“ба қайд гирифта шудааст”

Бо қарори Раёсати
Бонки миллии Тоҷикистон
№87 аз “05” августи с.2019
“тасдиқ шудааст”

Дастурамали №238
«Дар бораи тартиби танзими фаъолияти ташкилотҳои
қарзии исломӣ»

Дастурамали №238 «Дар бораи тартиби танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ» (минбаъд-Дастурамал) тибқи моддаи 42 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” ва моддаи 35 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ” таҳия шуда, танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломиро (ба истиснои ташкилотҳои қарзии хурди исломӣ ва фондҳои қарзии хурди исломӣ) тавассути муқаррар намудан ва ҳисоб кардани меъёрҳои мақбул таъмин менамояд.

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Дар Дастурамали мазкур мафҳумҳои зерин истифода мешавад:

- **ташкилотҳои қарзии исломӣ** –шахсони ҳуқуқие (бонкҳои исломӣ, ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ, ташкилотҳои маблағгузори хурди исломӣ, аз ҷумла “равзанаи бонкии исломӣ”), ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон ҳама ё баъзе аз амалиёти бонкии исломии Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ” пешбинишударо иҷро менамоянд;

- **ташкилотҳои қарзии анъанавӣ** – шахсони ҳуқуқие (бонкҳо, ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ, аз ҷумла ташкилотҳои маблағгузори хурд), ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон ҳама ё баъзе аз амалиёти бонкии дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ” ва дигар санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишударо иҷро менамоянд;

- **равзанаи бонкии исломӣ** – филиали ташкилоти қарзии анъанавӣ, ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон пурра ё қисман амалиёти бонкии исломиро амалӣ менамояд;

- **Кумитаи хизматрасонии маблағгузори исломӣ** – мақоми ташкилоти қарзии исломӣ, ки барои мутобиқ будани созишномаҳои (шартномаҳои) басташудаи онҳо ба стандартҳои фаъолияти бонкии исломӣ масъул мебошад;

-**қарзи исломӣ/маблағгузори исломӣ** – маблағ ва ё маблағгузориё, ки аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба муштарӣ мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ дода шуда, метавонад шартҳои пардохти маблағи асосӣ, фоида, иҷора ё ҳаққи хизматрасонию дар бар гирад ё бидуни он;

-**суратҳисоби сармоягузори** – суратҳисобе, ки тавассути он ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулиро бо мақсади сармоягузори

мутобиқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ бидуни ба зимма гирифтани уҳдадориҳои пурра баргардонидани маблағ қабул менамояд, ба шарте ки:

- танҳо фоида ё фоидаву зарар мутобиқан дар байни шахси маблағдиҳанда ва ташкилоти қарзии исломии маблағгиранда тақсим карда шавад;

- он бо пардохт ё бе пардохт бошад;

- **дорандаи суратҳисоби сармоягузорӣ**—муштарие, ки бо мақсади сармоягузорӣ мутобиқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ дар ташкилоти қарзии исломӣ суратҳисоби сармоягузорӣ кушодааст;

- **амонат ё пасандозҳои исломӣ** – маблағи пулӣ ва сарватҳои дигари шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки барои нигоҳ доштан ба ташкилоти қарзии исломӣ бо шартҳои пардохти пурра бо фоида ё бидуни он, ба соҳиби амонат ё намояндаи он, бо дархост ё ба муҳлатҳои мувофиқашуда бо риояи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ дода мешаванд;

- **шахси вобаста** – шахсони зерин дар назар дошта мешаванд:

- аъзои Шӯрои нозирон, корманди роҳбарикунанда;

- аъзои оилаи корманди роҳбарикунанда;

- шахс ва аъзои оилаи ӯ, ки дар ташкилоти қарзии исломӣ ҳиссаи иштироки афзалиятнок доранд ва шахси ҳуқуқие, ки дар он шахс ё корманди роҳбарикунанда дорои ҳиссаи иштироки афзалиятнок мебошад;

- шахси ҳуқуқие, ки дар он ташкилоти қарзии исломӣ ҳиссаи иштироки афзалиятнок дошта, ҳангоми оmodасозии ҳисоботи молиявии маҷмӯӣ ба инобат гирифта намешавад;

- шахсе, ки ба ташкилоти қарзии исломӣ ба сифати узви Кумитаи хизматрасонии маблағгузориҳои исломӣ хизмат мерасонад;

- **аъзои оила** – зану шавҳар, фарзандон, бародарону хоҳарон, падару модар, падарандар ва модарандар, писарандар ва духтарандари шахсро дар бар мегирад;

- **ҳиссаи иштироки афзалиятнок** – ҳиссаи иштироки бевосита ё бавоситаи шахсе, ки мустақилона ё тавассути ягон шахс ё якҷоя бо як ё якчанд шахсони дорои зиёда аз 10 фоизи сармояи оинномавӣ ё саҳмияҳои овоздиҳандаи ташкилоти қарзии исломӣ мебошад ё ҳиссаи иштироки афзалиятноке, ки онро Бонки миллии Тоҷикистон муайян кардааст;

- **гузариши хавфи тижоратӣ** – ҳаҷми хавфи иловагӣ мебошад, ки саҳмиядорони ташкилоти қарзии исломӣ (яъне аз ҳисоби сармояи худ) ба зимма мегиранд. Дар муқоиса ба ҳолате, ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ҳамаи хавфҳои тижоратии бо дороиҳои аз ҳисоби онҳо маблағгузоришаванда алоқамандро бар дӯши худ мегиранд;

- **усулҳои баробаркунӣ** – бо мақсади кам кардани хавфи бозпас гирифтани маблағҳо аз ҷониби дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, ташкилоти қарзии исломӣ метавонад аз усулҳои гуногуни баробаркунӣ (аз ҷумла, усули тасҳеҳи ҳиссаи музориб, интиқоли ҳиссаи фоидаи саҳмиядорон, ташкили захира барои баробаркунии фоида, ташкили захираи хавфи сармоягузорӣ ва ғ.) истифода барад. Тибқи ин усулҳо хавфҳои бо дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ маблағгузоришуда алоқаманд метавонанд ва ё наметавонанд ба

саҳмиядорон интиқол дода шаванд;

- **захира барои баробаркунии фоида** – захирае мебошад, ки онро ташкилоти қарзии исломӣ тавассути ҷудо намудани маблағҳо аз фоидаи сармоягузорӣ пеш аз тақсимот байни саҳмиядорон ва дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ва то ҳисоби ҳиссаи фоидаи музориби ташкилоти қарзии исломӣ, барои баробаркунии фоида ташкил медиҳад;

- **захираи хавфи сармоягузорӣ** – захирае мебошад, ки ташкилоти қарзии исломӣ метавонад онро танҳо баъд аз тарҳ кардани ҳиссаи фоидаи ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун музориб бо роҳи ҷудо намудани маблағҳо аз фоидаи сармоягузорию дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ташкил диҳад. Захираи хавфи сармоягузорию ҷамъшуда, ки пурра ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд тааллуқ дорад, метавонад танҳо барои коҳиш додани дилхоҳ талафотҳои (зарар аз дороиҳо) дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд, ки давра ба давра ба вучуд меоянд, истифода бурда шавад;

- **Шӯрои хизматрасонию молиявии исломӣ (IFSB)** – ташкилоте мебошад, ки стандартҳои байналхалқиро барои мақомоти назорат ва танзими ташкилотҳои молиявии исломӣ таҳия, нашр ва бозбинӣ менамояд;

- **Ташкилоти ҳисобдорӣ ва аудит барои муассисаҳои молиявии исломӣ (AAOIFI)** – ташкилоте мебошад, ки стандартҳои ҳисобдорӣ ва аудитро барои институтҳои молиявии исломӣ таҳия, нашр ва бознигарӣ менамояд;

- **ҳиба** – намуди ҳавасмандкунии моддӣ, ки аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба муштариёне, ки маблағҳои пулиро аз рӯи шартҳои шартномаи қарзи ҳасана, вадиъа ёд замонат ва дигар амалиёти амонатӣ бе фоиз ҷобаҷогузорӣ кардаанд, пардохт карда мешавад.

2. Бо мақсади ҳимояи манфиатҳои пасандоздорон, дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, қарзدهгон ва таъмини суботи молиявии низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Бонки миллии Тоҷикистон меъёрҳои мақбули ҳатмии зеринро барои танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ муқаррар мекунад:

- ҳадди ақали сармояи оинномавӣ барои ташкилотҳои қарзии исломии навтаъсис;

- андозаи ниҳоии қисми ғайрипулии сармояи оинномавӣ;

- андозаи ниҳоии хавф барои як қарзгир ё гурӯҳи қарзгирони ба ҳам алоқаманд;

- меъёри кифоятии сармоя;

- меъёри пардохтпазирии ҷорӣ;

- меъёри хавфҳои асҷорӣ, даромаднокӣ ва хавфҳои дигар;

- меъёри истифодаи маблағҳои худии ташкилотҳои қарзии исломӣ барои харидани саҳмияҳои (ҳиссаҳои) шахсони ҳуқуқии дигар;

- меъёри танзими амалиёти ҷалби амонатҳо ва пасандозҳои исломӣ (барои ташкилотҳои қарзии исломии ғайрибонкӣ ва ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломӣ);

- андозаи ниҳоии қарзи исломӣ/маблағгузорию исломӣ, воситаҳои

маблағгузори исломӣ, кафолатҳо ва замонатҳое, ки ташкилотҳои қарзии исломӣ ба саҳмиядорони (иштирокчиёни) худ додаанд.

3. Ҳаҷми як қарзии исломӣ/маблағгузори хурди исломии аз ҷониби ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломӣ, аз ҷумла равзанаи бонкии исломии ташкилоти амонатии қарзии хурд ба шахсони воқеӣ додашуда, набояд аз маблағи ҳамаарзиши 250 000 (дусаду панҷоҳ ҳазор) сомонӣ ва ба шахсони ҳуқуқӣ додашуда набояд аз маблағи ҳамаарзиши 500 000 (панҷсад ҳазор) сомонӣ зиёд бошад.

4. Ҳаҷми як қарзии исломӣ/маблағгузори хурди исломии аз ҷониби ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломӣ ба дигар ташкилотҳои қарзии исломӣ додашуда набояд аз маблағи ҳамаарзиши 1 500 000 (як миллиону панҷсад ҳазор) сомонӣ зиёд бошад.

5. Бонки миллии Тоҷикистон тибқи стандартҳои байналмилалӣ, аз ҷумла стандартҳои Шӯрои машваратии хизматрасонии молиявии исломӣ (IFSB), мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии худ меъёрҳои мақбул, тартиби ҳисоби онҳо ва бо қарори Раёсати худ меъёрҳои тафриқашудаи мақбулро барои ташкилотҳои қарзии исломӣ муқаррар намуда, ҳангоми амалӣ намудани назорат онҳоро истифода менамояд. Талаботи меъёрҳои мақбул ба ташкилотҳои қарзии исломӣ ва бонкҳои фаръии онҳо ҳам дар алоҳидагӣ ва ҳам дар заминаи назорати маҷмӯӣ татбиқ мегарданд.

6. Ҳангоми ба андозаи муқаррарнамудаи меъёри кифоятии сармояи ташкилоти қарзии исломӣ баробар ё ба он наздик шудан, яъне аз меъёри муқарраршуда дар доираи то 0,25 банди фоизӣ қарор доштани он, ба ташкилоти қарзии исломӣ гузаронидани чунин амалиёт манъ аст:

- ҳарсола аз 5% зиёд намудани дороиҳои ба хавф дучоршавандаи худ (аз ҷумла, моддаҳои ғайритавозунӣ);
- пардохт намудани фоида аз рӯи амонат ё пасандозҳои исломӣ, ки аз андозаи фоидаи миёнаи бозори онҳо зиёд аст;
- бозхариди саҳмияҳои худӣ;
- ҳисоб кардан ва пардохт намудани суди (дивиденд) саҳмияҳо ба саҳмиядорон;
- дар аҳдҳои бо шахсони ба ташкилоти қарзии исломӣ вобаста иштирок кардан.

7. Ҳангоми аз андозаи муқаррарнамудаи Бонки миллии Тоҷикистон кам шудани меъёри кифоятии сармоя, ба ташкилоти қарзии исломӣ ғайр аз маҳдудиятҳое, ки дар банди 6 Дастурамали мазкур пешбинӣ шудаанд, гузаронидани амалиётҳои зерин низ манъ аст:

- ҷалби амонат ё пасандози исломии муҳлатноки шахсони воқеӣ (аз ҷумла, кушодани суратҳисобҳои нави пасандозӣ ва амонати муҳлатнок ва пуррагардонии суратҳисобҳои пасандозӣ ва амонати муҳлатноки мавҷудбудаи шахсони воқеӣ);
- пешниҳод намудани қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои нави исломӣ ба маблағи аз 500 000 (панҷсад ҳазор) сомонӣ зиёд ё аз маблағи мазкур зиёд намудани худуди қарзгирии муштариёни амалкунанда;
- сармоягузори барои харидории саҳмияҳо, сукук ва дигар қоғазҳои қиматнок, ки мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ буда, ба зиёд шудани дороиҳои

бо назардошти хавф баркашидашуда оварда мерасонад (аз ҷумла, ҳисобҳои ғайритавозунӣ);

- зиёд намудани музди меҳнат ва дигар намуди ҷубронпулӣ, пардохти мукофотпулӣ ба аъзоёни Шӯрои нозирон, Кумитаи хизматрасонии маблағгузориҳои исломӣ, қарздорони роҳбарикунанда ё ба ҳама гуна шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ;

- ба ҳар гуна шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ додани ҳама гуна воситаҳо (аз ҷумла, пардохти маблағи суратҳисобҳои сармоягузориҳо, пасандозҳо ва фоидаи онҳо, пардохти дивидендҳо, қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ ё уҳдадориҳои шартӣ, аз ҷумла кафолатҳо ва аккредитивҳо);

- харидорӣ намудани воситаҳои асосӣ ва ҳама гуна хароҷотҳои қалонҳаҷм (аз ҷумла хароҷотҳо барои таъмир, сохтмон ва ғайра);

- кушодани филиал, воҳиди дигари сохторӣ ва ё оғоз намудани фаъолияти нав.

2. ҲАДДИ АҚАЛЛИ САРМОЯ БАРОИ ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ

8. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои бонкҳои исломии навтаъсис ба маблағи 50 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

9. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломии навтаъсис ба маблағи 30 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

10. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломии навтаъсис ба маблағи 6,0 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

11. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои равшанаи бонкии исломии бонки анъанавӣ, ба андозаи 10 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

12. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои равшанаи бонкии исломии ташкилоти қарзии ғайрибонкии анъанавӣ, ба андозаи 6,0 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

13. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои равшанаи бонкии исломии ташкилоти амонатии қарзии хурди анъанавӣ, ба андозаи 1,2 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

14. Сармояи оинномавии ташкилотҳои қарзии исломӣ бо пули миллии ташақкул меёбад.

15. Андозаи ниҳоии қисми ғайрипулии сармояи оинномавӣ барои ташкилоти қарзии исломии навтаъсис, набояд аз 20 фоизи сармояи оинномавии фароҳамовардашуда зиёд бошад.

16. Қисми ғайрипулии сармояи оинномавии ташкилоти қарзии исломӣ аз ҳисоби биноҳо, ки онҳо ташкилоти қарзии исломӣ ҷойгир аст, ба истиснои сохтмонҳои ба анҷомнарасида, ташақкул меёбад ва маблағи он ҳангоми ҳисобкунии сармояи танзимшаванда ба инобат гирифта намешавад.

17. Ташкилоти қарзии исломӣ наметавонад фоидаи софи худро то пӯшонидани ҳамаи хароҷоти марбут ба таъсисёбии худ дар байни саҳмиядорон (иштирокчиён) ҳамчун суди саҳмия (дивиденди саҳмия) тақсим наояд.

18. Дар давоми се соли аввали фаъолияти ташкилоти қарзии исломӣ аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ-эмитент бозхариди саҳмияҳои худ манъ аст.

3. САРМОЯИ ТАНЗИМШАВАНДА

19. Сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ аз сармояи асосии соф ва иловагӣ иборат аст.

Сармояи асосии софи (Сас) ташкилоти қарзии исломӣ аз чунин қисмҳо иборат мебошад:

- сармояи оинномавии пардохташуда - саҳмияҳои оддӣ тарҳи саҳмияҳои оддӣ аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ бозхаридшуда (х/т 300303);

- сармояи оинномавии пардохташуда - саҳмияҳои имтиёзноки тарҳи саҳмияҳои имтиёзноки аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ бозхаридшуда (х/т 300301). Дар ҳолати бо зарар фаъолият намудани (соли ҷорӣ) ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи саҳмияҳои имтиёзнок бе муҳлати имтиёзнок суди саҳмия пардохт карда намешавад (яъне, доимӣ ва ҷамънашаванда);

- сармояи изофа (маблағе, ки аз фарқияти мусбати нархи фурӯш ва арзиши номиналии саҳмияҳои оддӣ (ҳисса) ва имтиёзноки баровардаи ташкилоти қарзии исломӣ ба вучуд омадааст ва маблағи иловаи пардохтаи саҳмиядорон (иштирокчиён)) (х/т 300701);

- дигар захираҳо (х/т 300309+300311+300313+300315);

- фоидаи тақсимнашуда (х/т 300305);

- фоидаи соли гузашта баъди пардохти андоз аз фоида ва тасдиқи аудити беруна (х/т 300307).

20. Қисмҳои зерин аз сармояи асосӣ тарҳ карда мешаванд:

- дороиҳои ғайримоддӣ (х/т 119301) бо тарҳи истехлоки ҳисобшуда;

- сармоягузориҳо ба саҳмияҳои оддӣ ва имтиёзноки аз тарафи ширкатҳои фаръии ташкилоти қарзии исломӣ, ки ба фаъолияти бонкии исломӣ ва молиявии исломӣ машғул мебошанд;

- сармоягузориҳо ба саҳмияҳои оддӣ (ҳисса) ва имтиёзноки дигар ташкилотҳои қарзии исломӣ (х/т 117521+117523+117525+117531+117533+117535+117565+117567+117569+117575+117577+117579+117609+117611+117613+117619+117621+117623);

- зарари соли ҷорӣ (х/т 301701);

- зарари солҳои гузашта (х/т 300305+300307);

- захираи умумӣ барои дороиҳои фаъол (х/т 300319);

- захираи махсус барои дороиҳои ғайрифавол (х/т 300321);

- дороиҳои мавқуфгузошташудаи андоз (х/т 119763);

- фарқият хангоми баҳисобгирии фонди умумӣ аз рӯи дороиҳои фаъол;

- фарқият хангоми баҳисобгирии фонди махсус аз рӯи дороиҳои ғайрифавол;

- фарқияти маблағ хангоми баҳисобгирии фонди пӯшонидани талафоти имконпазир аз рӯи дороиҳо тибқи банди 21 Дастурамали мазкур;

- қисми фонди пӯшонидани талафоти имконпазир аз рӯи дороиҳо, ки ташкил дода нашудааст.

21. Ташкилоти қарзии исломӣ бояд захира ва фондҳое, ки аз рӯи дороиҳо

тибқи талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон муқаррар шудаанд, бо фондҳои тибқи Стандартҳои байналмилалии ҳисоботи молиявӣ ҳисобшуда муқоиса намояд. Дар ҳолате, ки талабот оид ба ташкили захира ва фондҳо аз рӯи дороиҳои тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон назар ба фондҳои тибқи Стандартҳои байналмилалии ҳисоботи молиявӣ ҳисобшуда зиёдтар бошад, ташкилоти қарзии исломӣ бояд фарқиятро аз ҳисобҳои тавозунии 300315 “Захираи умумӣ аз фоида” ё ҳисобҳои 300305 “Фоидаи тақсимнашуда/зарари солҳои гузашта”, 300307 “Фоидаи соли гузашта” мутаносибан ба ҳ/т 300319 “Захираи умумӣ барои дороиҳои ғайрифайол” ва 300321 “Захираи махсус барои дороиҳои ғайрифайол” гузаронад.

Агар бонки исломӣ ва ташкилоти амонатии қарзии хурди исломӣ дар ҳисобҳои 300315, 300305 ва 300307 маблағи кофӣ барои ташкили фарқияти фондҳо нашошта бошад, қисмати фарқияти фондҳо аз рӯи дороиҳои ғайрифайол ва/ё ғайрифайол ҳангоми баҳисобгирии сармояи асосии соф тарҳ карда мешавад.

22. Сармояи иловагии (Си) ташкилоти қарзии исломӣ аз қисмҳои зерин иборат мебошад:

- фоидаи соли гузашта, дар ҳолате, ки ташкилоти қарзии исломӣ уҳдадориҳои худро дар назди мақомоти андоз пардохт накардааст ва санчиши аудити берунаи ҳисоботҳои молиявии ҳамонсоларо тасдиқ накарда бошад (ҳ/т 300307);

- 50%-и фоидаи соли ҷорӣ (ҳ/т 301701);

- 50%-и захира барои баробаркунии фоида аз рӯи суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд пас аз ду соли оғози ғайрифайол (ҳ/т 300501+300503+300505+300507);

- 45%-и захираи азнавбаҳодиҳии воситаҳои асосӣ ва захираи азнавбаҳодиҳии коғазҳои қиматнок (ҳ/т 300901+300903+300905);

- қисми пардохташудаи сармояи оинномавии саҳмияҳои имтиёзнок, ки дар сармояи асосии соф ба ҳисоб гирифта нашудааст ва он ба талаботҳои қарзии исломӣ/маблағгузорию субординарӣ ҷавобгӯ буда, дар давоми 5 соли охири муҳлати пардохт дисконт карда мешавад (ҳ/т 300301);

- қарзии исломӣ/маблағгузорию субординарии тахассусшудаи ташкилоти қарзии исломӣ, ки ба ҳадди ақали талаботҳо ҷавобгӯ буда, дар давоми 5 соли охири муҳлати пардохт дисконт карда мешавад ва ба андозаи на зиёда аз 50% аз маблағи умумии сармояи асосии соф ба инобат гирифта мешавад (ҳ/т 301901);

- фонди умумӣ аз рӯи дороиҳои ғайрифайол (ҳ/т 208602) ва захираи умумӣ барои дороиҳои ғайрифайол (ҳ/т 300319) ба андозаи на зиёда аз 1,25% аз маблағи умумии дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда.

23. Қисми фонди умумӣ барои дороиҳои ғайрифайол (ҳ/т 208602) ва захираи умумӣ барои дороиҳои ғайрифайол (ҳ/т 300319), ки аз 1,25% аз маблағи умумии дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда зиёд мебошад ва ба таркиби сармояи иловагӣ дохил карда нашудааст, аз маблағи умумии дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда ҳангоми баҳисобгирии меъёри кифоятии сармоя тарҳ карда мешавад.

24. Қарзии исломӣ/маблағгузорию субординарӣ маблағгузорию мебошад, ки ба шартҳои зерин ҷавоб медиҳад:

- ба ташкилоти қарзии исломӣ танҳо дар шакли пулӣ ба муҳлати на камтар аз 5 сол дода мешавад;

- фоидаи маблағузори аз андозаи меъёри бозтамвил зиёд намебошад;
- дар ҳолати барҳамхӯрии ташкилоти қарзии исломӣ талаботи қарздеҳ аз рӯи қарзи исломӣ/маблағузории субординарии додашуда баъд аз пурра қонё қардани талаботи дигар қарздеҳон ва то баргардонидани маблағи саҳмияҳои оддӣ (ҳиссаҳо) қонё гардонида мешавад.

25. Қарзи исломӣ/маблағузории субординарӣ пас аз мувофиқа бо Бонки миллии Тоҷикистон ба таркиби сармояи иловагӣ дохил карда мешавад ва он қарзи исломӣ/маблағузории субординарии муайяншудаи таҳассусӣ номида мешавад.

26. Ҳангоми фаро расидани муҳлати пардохти қарзи исломӣ/маблағузории субординарии муайяншудаи таҳассусӣ, агар пардохти қарзи исломӣ/маблағузории мазкур талаботи меъёри кифоятии сармояро вайрон намояд ё талаботи меъёри кифоятии сармоя аллакай вайрон шуда бошад, ба ташкилоти қарзии исломӣ пардохти қарзи исломӣ/маблағузории мазкур ва фоидаи он манъ аст. Инчунин, Бонки миллии Тоҷикистон метавонад дар чунин ҳолат аз ташкилоти қарзии исломӣ ба саҳмияҳои оддӣ (ҳиссаҳо) табдил додани қарзи исломӣ/маблағузории субординариро талаб намояд.

27. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад пеш аз муҳлат ба саҳмияҳои оддӣ табдил додани қарзи исломӣ/маблағузории субординариро бо розигии пешакии Бонки миллии Тоҷикистон ба роҳ монад.

28. Дар давоми 5 сол то муҳлати пардохти қарзи исломӣ/маблағузории субординарӣ ҳар сол 20%-и қарзи исломӣ/маблағузории субординарии муайяншудаи таҳассусӣ аз таркиби сармояи танзимшаванда тибқи ҷадвали зерин хориҷ карда мешавад:

Муҳлати пардохт	Қисме, ки дар сармояи иловагӣ ба ҳисоб гирифта мешавад
Зиёда аз 5 сол	100%
Зиёда аз 4 сол ва аз 5 сол кам	80%
Зиёда аз 3 сол ва аз 4 сол кам	60%
Зиёда аз 2 сол ва аз 3 сол кам	40%
Зиёда аз 1 сол ва аз 2 сол кам	20%
Аз 1 сол камтар	0

29. Қарзи исломӣ/маблағузории субординарии муайяншудаи таҳассусӣ ба сармояи иловагӣ ба андозаи на зиёда аз 50%-и аз маблағи умумии сармояи асосии соф (Сас) ба ҳисоб гирифта мешаванд.

30. Сармояи умумӣ ба ҳосили ҷамъи сармояи асосии соф ва сармояи иловагӣ баробар аст, агар:

- сармояи асосии соф аз сармояи иловагӣ зиёд бошад, он гоҳ сармояи умумӣ ба ҳосили ҷамъи сармояи асосии соф ва иловагӣ баробар аст $S_u = S_{ac} + S_i$;

- сармояи иловагӣ аз сармояи асосии соф зиёд бошад, он гоҳ сармояи умумӣ ба маблағи дукаратаи сармояи асосии соф баробар доништа мешавад ($S_u = S_{ac} \times 2$);

31. Сармоџи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ, ки ҳангоми ҳисоби меъёрҳои мақбул истифода мешавад, ба таври зайл муайян мегардад:

$$Cт=Cу-x/t(117531+117533+117535+117575+117577+117579+117619+117621+117623)$$

4. ДОРОИҲОИ БО НАЗАРДОШТИ ХАВФ БАРКАШИДАШУДА

32. Доройҳои бо назардошти хавф баркашидашудаи ташкилоти қарзии исломӣ ба 7 гурӯҳ тақсим карда мешаванд:

Гурӯҳбандӣ вобаста ба дараҷаи хавф		
№	Номгӯи доройҳо	Дараҷаи хавф
Гурӯҳи 1		
1	Нақдина	0%
2	Сабикаи тилло ва дигар металҳои қиматбаҳои сертификатонидашуда дар сабикаҳои стандартӣ, ки аз ҷониби стандартҳои маблағзории исломӣ манъ нашудаанд ва аз ҷониби Ташкилоти ҳисобдорӣ ва аудит барои муассисаҳои молиявии исломӣ (AAOIFI) манъ нашудаанд	
3	Барои гирифтани аз ҳисобҳои муросилотии Бонки миллии Тоҷикистон	
4	Қоғазҳои қиматноки исломии Бонки миллии Тоҷикистон	
5	Қоғазҳои қиматноки исломии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон	
6	Маблағзориҳои, ки аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қафолат дода шудаанд.	
7	Маблағзориҳои, ки бо қоғазҳои қиматноки исломии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин мебошанд	
8	Маблағзориҳои, ки бо қоғазҳои қиматноки исломии Бонки миллии Тоҷикистон таъмин мебошанд	
9	Қоғазҳои қиматноки исломии баровардашуда ё қафолатҳои додашудаи ташкилотҳои байналмилалӣ молиявии муайяншуда тибқи принципҳои маблағзории исломӣ	
Гурӯҳи 2		
10	Маблағзориҳои зерини гавари сабикаи тилло ва пасандозҳои дар ҳама ташкилоти қарзии исломӣ ҷойгиршуда	
11	Хатҳои қарзии исломӣ/маблағзории исломии истифоданашудаи бо қафолати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъминшуда	

12	Амалиёти форвардӣ ва СВОП бо ташкилотҳои байналмилалӣ молиявӣ муайяншуда тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ	
Гурӯҳи 3		
13	Маблағгузориҳои зерӣ гавари манзилҳои истиқоматӣ, ки ба талаботи ҳадди ақали банди 38 ҷавобгӯ мебошанд, инчунин зерӣ гавари тилло ва дигар металҳои қиматбаҳои сертификатонидашуда дар сабақаҳои стандартӣ, ки тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ ва стандартҳои Ташкилоти ҳисобдорӣ ва аудит барои институтҳои молиявӣ исломӣ (AAOIFI) мамнӯъ нашудаанд	50%
Гурӯҳи 4		
14	Маблағҳо дар ҳисобҳои мукотибавӣ, ҷойгиркуниҳои муҳлатнок, маблағгузориҳои субординарӣ, аксептҳои бонкҳои исломӣ резидент ва ғайррезидент ба ғайр аз онҳое, ки дорои дараҷаи хавфи 100% мебошанд	70%
15	Хариди қоғазҳои қиматнок ва бозфурӯши он дар асоси созишнома (РЕПО-и исломӣ) бо бонкҳои исломӣ резидент ва ғайррезидент	
16	Қоғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои (ҳиссаи) корхонаҳои давлатӣ	
17	Қоғазҳои қиматноки исломӣ давлатҳои хориҷӣ	
18	Қоғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои бонкҳои резидент ва ғайррезидент ба ғайр аз онҳое, ки дорои дараҷаи хавфи 100% мебошанд	
19	Қоғазҳои қиматноки исломӣ баровардаи давлатҳои ИДМ	
20	Қисми истифоданашудаи уҳдадориҳои шартӣ ба муҳлати шартномавии то як сол ё камтар аз он	
21	Эътиборномаҳои давлатҳои хориҷа	
22	Созишномаи стэндбайи давлатҳои хориҷа	
23	Созишнома аз рӯи андеррайтинги давлатҳои хориҷа	
24	Кафолатҳои давлатҳои хориҷа	
25	Дороиҳои фурӯхташуда, ки имкони бозгашт доранд	
26	Қоғазҳои қиматноки исломӣ бонкҳо-ғайррезидентҳо дар давлатҳои хориҷа	
27	Қоғазҳои қиматноки гирифтаи ташкилотҳои қарзии исломӣ, резидентҳо/ғайррезидентҳо	
28	Амалиёти форвардӣ ва СВОП бо ташкилотҳои молиявӣ, аз ҷумла бонкҳои исломӣ	
29	Дигар қоғазҳои қиматноки исломӣ бонкҳои резидент/ғайррезидент ба ғайр аз онҳое, ки дорои дараҷаи хавфи 100% мебошанд	

Гурӯҳи 5		
30	Маблағҳо дар ҳисобҳои мукотибавӣ, ҷойгиркуниҳои муҳлатнок, маблағзории субординарӣ, маблағзориҳо ба дигар ташкилотҳои қарзии исломии резидент/ғайрирезидент	100%
31	Қоғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои корхонаҳои ватанӣ ва хориҷӣ	
32	Маблағзориҳо бо пули милли	
33	Воситаҳои асосӣ ба ғайр аз дороиҳои ғайримоддӣ	
34	Дигар дороиҳо ба ғайр аз маблағҳо барои гирифтани филиалҳо	
35	Хатҳои қарзии исломӣ/маблағзории исломии истифоданашуда	
36	Эътиборномаҳо ба дигар ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ	
37	Қафолатҳои додасуда	
38	Дороиҳои фурӯхташуда бо эҳтимолияти баргашт	
39	Амалиётҳои форвардӣ ва СВОП	
40	Тамоми дигар талаботҳо, ки нисбати онҳо бевосита дараҷаи хавф муайян карда нашудааст	
	Мавқеи ҳолиси ҷамъшудаи кушодаи асъорӣ. Қисми калонтарини мавқеи ҳолиси ҷамъшудаи кушодаи асъорӣ (дароз ё кӯтоҳ) ба ҳисоб гирифта мешавад	
Гурӯҳи 6		
41	Маблағзориҳо бо асъори хориҷӣ	150%
42	Дороиҳои ғайрифавол тибқи талаботи муқарраркардаи санадҳои меъерии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон	
Гурӯҳи 7		
43	Дороиҳои тибқи шартномаи музораба, мушорака ба истиснои дороиҳои дар гурӯҳҳои 1-5 хавф ҷойгиркардашуда	300%

33. Дар ҳолати ғайриқобили пардохт (дефолт) будани давлат, ташкилоти қарзии исломӣ, корхона ва дигар ташкилоте, ки дар гурӯҳи 4 (бо хавфи 70%) ҷойгир мебошанд, онҳо бояд ба гурӯҳи 5 гузаронида шуда, бо назардошти хавфи 100% баркашида шаванд.

34. Дар ҳама дороиҳои ҳолис гирифта мешаванд. Баркашидани дороиҳои тавозунӣ бо назардошти хавф бо чунин усул иҷро карда мешавад: дорой (бо сомонӣ) зарби хавф (бо %) :100.

35. Баркашидани ҳисобҳои ғайритавозунӣ бо назардошти хавф бо чунин усул иҷро карда мешавад: ҳисобҳои ғайритавозунӣ (бо сомонӣ) зарби эҳтимолияти ба дороиҳои тавозунӣ тақдирҳои онҳо (бо%) ва натиҷаи онҳо зарби хавф (бо %):100.

36. Ба ташкилотҳои байналмилалӣ молиявӣ муайяншуда дохил мешаванд: Гурӯҳи Бонки Ҷаҳонӣ (WBG) (аз ҷумла: Бонки Байналмилалӣ Таҷдид ва Рушд (IBRD), Ширкати Байналмилалӣ Молиявӣ (IFC) ва Оҷонсии Кафолати Сармоягузориҳо (MIGA)), Бонки Осиёгии Рушд (ADB), Бонки Африқоии Рушд (AfDB), Бонки Аврупоии Таҷдид ва Рушд (EBRD), Бонки Байниамрикоии Рушд (IADB), Бонки Аврупоии Сармоягузорӣ (EIB), Фонди Аврупоии Сармоягузорӣ (EIF), Бонки Сармоягузориҳои Шимолӣ (NIB), Бонки Карибии Рушд (CDB), Бонки Исломии Рушд (IDB) ва Шурои Бонки Рушди Аврупо (CEDB).

37. Барои дороиҳои дар асоси шартномаи музораба ва мушорака ҷойгиркардашуда, гарави (амволи манқул ва ғайриманқул) ба сифати таъминот гирифташаванда, дар муҳлатҳои тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон пешбинишуда, бояд таъмин гардад.

38. Дар ҳолати паст рафтани арзиши таъминот, бад шудани сифати он, ки имкон дорад ба мушкилӣ ҳангоми амалисозии гарав оварда расонад, дороиҳое, ки тавассути шартномаҳои мушорака ва музораба ҷойгир шудаанд дар гуруҳи 7-ум бо дараҷаи хавфи 300% нишон дода мешаванд. Бо назардошти таҷрибаи ташкилотҳои қарзии исломӣ, ки тавассути шартномаҳои музораба ва мушорака амалиёт мегузаронанд, Бонки миллии Тоҷикистон метавонад барои чунин ташкилотҳои қарзии исломӣ, талабот ва маҳдудиятҳои иловагӣ муқаррар намояд, аз ҷумла барои таъминоти гарав.

39. Дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда барои сармоягузорӣ бояд дар асоси усули оддии баҳодиҳии хавф ҳисоб карда шавад, ки дар он сармоягузорӣ чун ҳиссаи сармоя дар тавозуни бонк нигоҳ дошта мешавад. Барои сармоягузориҳои мушорака ё музораба ба корхонаҳои тижоратӣ, ки саҳмияҳои оддии онҳо дар биржаи эътирофшудаи мубодилаи коғазҳои қиматнок нархмонӣ мешаванд, вазни хавфи 300% татбиқ мегардад. Барои сармоягузориҳои мушорака ё музораба ба корхонаҳои дигар бояд 400% вазни хавф истифода шавад.

40. Новобаста аз муқаррароти банди 39 Дастурамали мазкур, Бонки миллии Тоҷикистон метавонад вазни хавфи муносибро (дахлдорро) муайян намояд, ки он дар асоси назорати пурқуввати омилҳо, аз ҷумла инфрасохтор ва иқтисодии ташкилоти қарзии исломӣ барои мониторинги самаранокии фаъолият ва амалиёт дар субъекти маблағгузоришаванда, сифати гарави истифодашуда, хусусияти фаъолиятҳои тижоратӣ, фазои меъёрии ҳуқуқӣ, мувофиқати низоми назорати молиявӣ ва ҳисоботгузориҳои муштарӣ ва ташкилоти қарзии исломӣ, тартиботи мубодилаи иттилоот, усулҳои нархгузорӣ ва стратегияи анҷомдиҳии фаъолияти тижорат, муайян карда мешаванд.

41. Тасхеҳи дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда:

- баргардонидани маблағи сармояи суратҳисоби сармоягузорӣ аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ кафолат дода намешавад, зеро он тибқи шартномаи шарикӣ амалӣ мегардад, ки мувофиқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ хусусияти тақсмоти фойдасоз дорад. Ҳама гуна зарарҳо бояд аз ҷониби дорандагони суратҳисоби сармоягузорӣ пардохт карда шаванд, танҳо ба истиснои он зарарҳое, ки дар натиҷаи саҳлангорӣ, амали ғайриқонунӣ, қаллобӣ ё вайрон кардани ваколати сармоягузориҳои худ аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ ба вучуд

омадааст. Ингуна хавфҳо ҳамчун хавфи эътимоднокӣ (фидусиарӣ) тафсир шуда, қисми хавфи амалиётӣ ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоб мераванд;

- дар асл дороиҳои аз ҳисоби суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ё суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд маблағгузоришаванда хавфи сармояи худии (саҳмгузорию) ташкилоти қарзии исломиро ба вучуд намеоранд. Аз ин рӯ, талаботи сармояи танзимшаванда ба он татбиқ намегардад. Бинобар ин, дороиҳои аз ҳисоби суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ё суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд маблағгузоришаванда аз ҳисоби маҳраҷи таносуби меъёри кифоятии сармоя хорич карда мешаванд;

- аз ташкилоти қарзии исломӣ нигоҳ доштани сармояи танзимшаванда барои пӯшонидани хавфҳои аз дороиҳои аз ҳисоби суратҳисобҳои сармоягузорию маблағгузоришаванда бавучудомада, талаб карда намешавад, ба истиснои ҳолатҳои, ки дар Дастурамали мазкур пешбинӣ шудаанд.

42. Таҷрибаи баробаркунии фоида. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад бинобар ҷой доштани фишори тижоратӣ пардохти фоидаро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд (ва дар ҳолате, ки қобили татбиқ ҳаст, барои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд) баробар намояд.

Дар ҳолате, ки ташкилоти қарзии исломӣ таҷрибаи баробаркунии фоидаро интихоб менамояд, натиҷаҳои (паёмадҳои) зерин ба вучуд меоянд:

- **қабули гузариши хавфи тижоратӣ** - ташкилоти қарзии исломӣ як қисми хавферо, ки ба тағйирёбии ҷараёни фоидаи дороиҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд алоқаманд мебошанд (ва зери идораи худ дорад) ба сармояи худ меҷӯнанд ва дар ин ҳолат гузариши хавфи тижоратиро ба зимма мегирад. Хавфҳои тижоратии дороиҳо, ки аз тарафи суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд маблағгузорию шудаанд, мутаносибан аз тарафи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ва аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ ба зимма гирифта мешаванд;

- **гузариши хавфи тижоратӣ** - ин ҳаҷми хавфи иловагӣ, мебошад, ки саҳмиядорони (иштирокчиёни) ташкилоти қарзии исломӣ (яъне, сармояи худ) ба зимма доранд, нисбат ба ҳолате, ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию ҳамаи хавфҳои тижоратии бо дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои онҳо маблағгузоришаванда алоқамандро ба дӯши худ мегиранд. Ташкилотҳои қарзии исломӣ салоҳияти комили истифода бурдан ё набурдани механизми гузариши хавфи тижоратиро доранд. Ҳамин тариқ, ҳиссаи фоидаи ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию (махсусан дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд) пардохтшаванда аз ҳисоби фоидаи ба саҳомони (иштирокчиёни) ташкилоти қарзии исломӣ тааллуқдошта “баробар” карда мешавад.

Гузариши хавфи тижоратӣ дар натиҷаи хавфи меъёри даромаднокӣ (ё баъзан “хавфи меъёри фойданокӣ” номида мешавад), ки дар он маблағҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию ба чунин дороиҳо ба мисоли муробаҳа ё иҷора, ки нисбатан ба муҳлатҳои дароз ва меъёри даромаднокӣ, ки минбаъд ба интизориҳои ҷорӣ бозор ҷавобгӯ нест, сармоягузорию шудаанд, ба вучуд меояд. Меъёри нисбатан пасти даромаднокӣ аз рӯи дороиҳо нисбат ба онҳо, ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд интизорию гирифтани онро доранд, метавонад ба

бозхонди маблағҳо оварда расонад, ки ин амал ташкилоти қарзии исломиро дучори хавфи пардохтпазирӣ мегардонад.

Ҳангоми кӯшиши паст кардани чунин хавфҳо ташкилоти қарзии исломӣ метавонад усулҳои баробаркуниро истифода барад ва нисбати хавфҳои дигари бозорӣ (ба монанди хавфи тағйирёбии нархҳо) ё хавфи қарзии исломӣ/маблағзориҳои исломӣ, дар ҳолате, ки ташкилоти қарзии исломӣ оиди ҳимоя кардани дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ худ аз таъсири бади фаъолияти умумии сандуқи дороиҳои таҳти идораи он буда, қарор қабул мекунад (бо назардошти он ки принципҳои маблағзориҳои исломӣ ба музориб пӯшонидани зарари умумии маблағгузорро манъ кардааст).

Гузариши хавфи тижоратӣ ба рӯйпуш кардани зарари умумии дорандагони суратҳисобҳои сармоягузориҳои номаҳдуд тавассути азнавтақсимкунии фоидаи саҳмиядорон (иштирокчиён) алоқамандӣ надорад, зеро принципҳои маблағзориҳои исломӣ инро иҷозат намедиханд. Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд ин гуна талафотро тавассути нигоҳ доштани захираи хавфи сармоягузорӣ пардохт кунанд ва агар бақияи захираи хавфи сармоягузорӣ барои пурра пӯшонидани зарар кофӣ набошад, аз захираи баробаркунии фоида барои пардохти фоида ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузориҳои дигар маблағҳои иловагӣ гузаронида намешавад. Дар ҳолате, ки бақияи захира барои баробаркунии фоида ва захираи хавфи сармоягузорӣ кофӣ бошанд, ин сатҳи пардохти банақшагирифтаи даромаднокиро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузориҳои номаҳдуд, ҳатто ҳангоми манфӣ будани фоидаи воқеии дороиҳо, иҷозат медиҳад.

43. **Усулҳои баробаркунӣ.** Бо мақсади кам кардани хавфи бозпас гирифтани маблағҳо, ташкилоти қарзии исломӣ метавонад аз усулҳои гуногуни баробаркунӣ истифода барад. Ҳамзамон, Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади нигоҳ доштани устувории молиявӣ аз ташкилоти қарзии исломӣ талаб менамояд, ки усулҳои баробаркуниро истифода барад, маҳдудият гузорад ва ҳамин маҳдудиятҳо ё усулҳоро тағйир диҳад.

Ин усулҳо метавонанд ё наметавонанд хавфҳои ба дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ маблағгузоришуда алоқамандро ба саҳмиядорон (иштирокчиён) интиқол диҳанд, ки ба таври зайл баён шудааст:

- **тасҳеҳи ҳиссаи музориб** - ташкилоти қарзии исломӣ фоидаи мунтазами ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ пардохтшавандаро бо роҳи муваққатан коҳиш додани ҳиссаи худ ҳамчун музориб, пасттар аз ҳиссаи дар шартнома пешбинӣшуда (дар амалия дар сатҳи максималӣ гузошта) метавонад таъмин намояд ва/ё ба тариқи дигар ба саҳмиядорон (иштирокчиён) фоидаи камтарро тақсим менамояд, гарчанде ташкилоти қарзии исломӣ тибқи талаботи шартнома барои иҷрои ин амал уҳдадор набошад. Гарчанде, ки талафотҳои сармоягузориҳои маблағҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ бояд аз ҷониби худ дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ пӯшонидани шаванд, ин механизм танҳо барои баробаркунии фоида дар ҳолати вучуд надоштани зарар истифода бурда мешавад.

Дар чунин ҳолатҳо, ташкилоти қарзии исломӣ ягон фоидаро ҳамчун музориб намегирад;

- **интиқол додан аз маблағҳои саҳмиядорон** - ташкилоти қарзии исломӣ

метавонад (бо тасдиқи сахмиядорон) ҳиссае аз даромади сахмиядоронро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ дар асоси ҳиба ҳада намояд, то ин ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ даромаднокии наздик ба сатҳи интизоршудаи бозорро дар ҳолатҳое, ки даромаднокии ташкилоти қарзии исломӣ аз сатҳи мизони бозорӣ пасттар аст, таъмин намояд;

- **нигоҳ доштани захира барои баробаркунии фоида** - ташкилоти қарзии исломӣ метавонад захира барои баробаркунии фоидаро тавассути ҷудо намудани маблағҳое аз фоидаи сармоягузорӣ пеш аз тақсимот байни сахмиядорон (иштирокчиён) ва дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд, инчунин то ҳисоби ҳиссаи фоидаи музориби ташкилоти қарзии исломӣ, ташкил диҳад. Ҷузъҳои ҷамъшудаи захира барои баробаркунии фоида, ки мутаносибан байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ва сахмиядорон (иштирокчиён) тақсим шудаанд, метавонад барои баробар кардани пардохти фоида ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд дар ҳолати паст рафтани даромаднокии сармоягузорӣ, истифода гардад. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад пардохти фоидаро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд дар сатҳи бозорӣ бо роҳи гузоштани маблағ ба захира барои баробаркунии фоида аз ҳисоби фоида нигоҳ дорад, ҳангоме, ки даромаднокии воқеии дороиҳо баландтар аз сатҳи бозор аст. Ин пардохтҳо дар ҳолати паст будани даромади воқеии дороиҳо аз сатҳи бозорӣ метавонанд боздошта шаванд. Дар ҳолатҳое, ки ташкилоти қарзии исломӣ метавонад тақсимоти даромади дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдудро танҳо тавассути тасҳеҳи захира барои баробаркунии фоида бе тағйири ҳиссаи фоидаи музориб ва ё бе муроҷиат ба гузаронидани даромад аз сахмиядорон (иштирокчиён) идора кунанд, ягон гузариши хавфи тижоратӣ пайдо намешавад ва талабот барои нигоҳдорию сармояи иловагӣ ба вучуд намеояд;

- **ташкили захираи хавфи сармоягузорӣ** - ташкилоти қарзии исломӣ инчунин метавонад захираи хавфи сармоягузорию танҳо баъд аз тарҳ кардани ҳиссаи фоидаи музориби ташкилоти қарзии исломӣ бо роҳи ҷудо намудани маблағҳо аз фоидаи сармоягузорию дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд дастгирӣ намояд. Захираи хавфи сармоягузорию ҷамъшуда, ки пурра ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд тааллуқ дорад, метавонад танҳо барои коҳиш додани дилхоҳ талафотҳо (зарар аз дороиҳо) дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд, ки давра ба давра ба вучуд меоянд, истифода бурда шавад. Ҳиссаҷудокуниҳо ба захираи хавфи сармоягузорӣ метавонанд аз ҳиссаи фоидаи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ тарҳ карда шаванд ва дар ҳолати даромаднокии дороиҳо манфӣ будан барои кам кардани хавфи сармоягузорӣ, истифода бурда мешаванд.

5. ТАЪСИРИ СУРАТҲИСОБҲОИ САРМОЯГУЗОРӢ БА ҲИСОБИ МЕЪЁРИ КИФОЯТИИ САРМОЯ

44. Суратҳисобҳои сармоягузорию ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун қисми сармояи ташкилоти қарзии исломӣ тасниф карда намешаванд, зеро онҳо ба меъёрҳои сармояи асосӣ ва иловагӣ ҷавобгӯ нестанд.

45. Ҳамаи захираи хавфи сармоягузорӣ (IRR) ва қисми захира барои баробаркунии фоида (PER), ки ба сармояи дорандагони суратҳисоби сармоягузорӣ тааллуқ доранд, бинобар ин, қисми сармояи ташкилоти қарзии исломӣ намебошанд. Бо назардошти он, ки мақсади захира барои баробаркунии фоида ҷиҳати баробар кардани пардохти фоида аст ва на пӯшонидани зарар, ягон қисми захира барои баробаркунии фоида, ки ҳиссаи захираҳои ташкилоти қарзии исломӣ аст, набояд ҳамчун қисми сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоб равад.

6. МЕЪЁРҲОИ КИФОЯТИИ САРМОЯ (K1-1, K1-2)

46. Меъёрҳои кифоятии сармоя аз меъёри кифоятии сармоя (K1-1) ва таносуби сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ нисбат ба дороиҳои умумӣ (K1-2) иборат мебошанд.

47. Меъёри кифоятии сармоя (K1-1) ҳамчун сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ нисбат ба дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда, муайян карда мешавад:

$$K1-1 = \frac{Cm}{Dx} * 100\%$$

дар ин ҷо: Cm – сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ,
 Dx – дороиҳои ташкилоти қарзии исломӣ, ки бо назардошти хавф баркашида шудаанд.

Меъёри кифоятии сармоя (K1-1) ба андозаи на камтар аз 12% муқаррар карда мешавад.

Эзоҳ: Барои ташкилотҳои қарзии исломии аз ҳад зиёд ба хавфҳои бонкӣ дучоршаванда ҳадди ақалли меъёри кифоятии сармоя K1-1 метавонад аз меъёри муқарраршуда зиёд муқаррар карда шавад.

48. Меъёри кифоятии сармоя (K1-2) ҳамчун сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ нисбат ба дороиҳои умумӣ муайян карда мешавад:

$$K1-2 = \frac{Cm}{D} * 100\%$$

дар ин ҷо: Cm – сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ,
 D – маблағи умумии дороиҳо бидуни бақияи ҳисобҳои тавозунии зерин: 119001, 119003, 119005.

Меъёри кифоятии сармоя (K1-2) ба андозаи на камтар аз 10% муқаррар карда мешавад.

7. МЕЪЁРИ ПАРДОХТПАЗИРИИ ҶОРӢ

49. Пардохтпазирии ҷорӣи ташкилоти қарзии исломӣ ин қобилияти ташкилоти қарзии исломӣ ҷиҳати саривақт иҷро гардидани уҳдадориҳои он дар назди сармоягузoron ва қарздохон мебошад.

50. Бо мақсади назорати вазъи пардохтпазирии ҷорӣи ташкилоти қарзии исломӣ меъёри пардохтпазирии ҷорӣ муқаррар карда мешавад.

51. Меъёри пардохтпазирии ҷорӣ (K2-1) ҳамчун ҷамъи пули нақд, ҳисобҳои

муқотибавӣ ва доройҳои пардохтпазири ташкилотҳои қарзии исломӣ то 30 рӯзи наздик нисбат ба амонатҳои дархостшаванда, таҳвили пулӣ, уҳдадорихои муҳлаташон то 30 рӯзи наздик муқаррар карда мешавад:

$$K2 - 1 = \frac{Dn}{Uk} * 100\%$$

дар ин ҷо: Dn – доройҳои пардохтпазир, яъне ҷамъи ҳисобҳои тавозунии:

- гурӯҳи х/т №101000 “Пули нақд ва дигар ҳуҷҷатҳои ҳазинавӣ”;
- суратҳисобҳои муросилотӣ ва ҳисобҳои дигар дар БМТ (х/т 103001+103003+103009+103011);
- суратҳисобҳои муросилотии бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105001+105003+105005+105007);

ҷамъи доройҳои муҳлаташ то 30 рӯз:

- ҷойгиркунии муҳлатноки бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105101+105103+105105+105107);
- ҷойгиркунии муҳлатноки ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ, ташкилотҳои маблағзории хурди исломӣ ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105201+105203);
- маблағзории байнибонкии бонкҳо ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ дар Тоҷикистон ва хориҷа) (х/т 105301+ 105303+ 105305+ 105307+105309+105311+105313+105315);
- маблағзори дар асоси РЕПО-и исломӣ (х/т 105701+105703);
- барои гирифтани аз ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т105901+105903+105905+105907);
- пазираҳо (аксепт) барои гирифтани (х/т117401+117403 +117405+117407);
- ҳисоббаробаркунии байни ташкилотҳои қарзии исломӣ, ташкилотҳои қарзӣ ва интиқолҳои пулӣ (х/т 119007+119009+119011+119013);
- коғазҳои қиматноки исломӣ барои савдо (х/т 117501+117503+117505+117509);
- коғазҳои қиматноки исломӣ барои фурӯш (х/т 117545+117547+117549+117553);
- коғазҳои қиматноки исломӣ то муҳлати пардохт (х/т 117589+117591+117593+117597).

- Uk – амонатҳои дархостшаванда ва уҳдадорихои кӯтоҳмуддат, яъне ҷамъи ҳисобҳои тавозунии:

- гурӯҳи х/т №200100 “Амонатҳои дархостии резидентҳо/ғайррезидентҳо, бучетии Ҳукумат аз рӯи вадиға ва қарзи ҳасана”(х/т 200002+200004+200006+200008+200010+200012+200014+200016+ 200018+200020+200022+ 200024);

ҷамъи уҳдадорихои муҳлаташон то 30 рӯзи наздик, қисми х/т:

- гурӯҳи х/т №204800 “Пазираҳо (аксептҳо) барои пардохт” (х/т 204802+204804+204806+204810);
- гурӯҳи х/т №206200 “Ҳисоббаробаркунии ташкилотҳои қарзии исломӣ” (х/т 206202+206204);
- қисми гурӯҳи х/т №200100 “Амонатҳои пасандозии резидентҳо/ғайррезидентҳо, аз рӯи вадиға, қарзи ҳасана, таварруқ, музораба” (х/т200026+200028+200040+200042+200044+200046+200048+200060+200062+200064+200066

+200068+200080+200082+200084+200086);

- гурӯҳи х/т №200800 “Барои пардохт ба Ҳукумат” (х/т 200802+200804);
- гурӯҳи х/т №202000 “Барои пардохт ба Бонки миллии Тоҷикистон” (х/т 202002+202004);
- гурӯҳи х/т №202400 “Ҷойгиркунии муҳлатноки бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа” (х/т 202402+202404+202406+202408);
- гурӯҳи х/т №202600 “Ҷойгиркунии муҳлатноки ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ, ташкилотҳои маблағгузори хурди исломӣ ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ” (х/т 202602+202604);
- гурӯҳи х/т №202800 “Ҷойгиркунии байнибонкии бонкҳо, ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ, ташкилотҳои маблағгузори хурди исломӣ ва ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ дар Тоҷикистон ва хориҷа” (х/т 202802+202804+202806+202808+202810+202812+202814+202816);
- гурӯҳи х/т №204000 “Барои пардохт дар асоси РЕПО-и исломӣ” (х/т 204002+204004);
- гурӯҳи х/т №204200 “Қоғазҳои қиматноки исломии аз ҷониби ташкилот баровардашуда” (х/т 204202+204204);
- гурӯҳи х/т №206400 “Интиқолҳои пулӣ” (х/т 206402+206404);
- суратҳисобҳои ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 202210+202212+202214+202216);
- уҳдадорихо дар назди ташкилотҳои молиявии байналмилалӣ (х/т 204406+204408);
- нафақа барои пардохт х/т №208468.

52. Қоғазҳои қиматноки исломие, ки барои амалиётҳои РЕПО-и исломӣ ҳамчун гарав гузошта шудаанд ва воситаҳое, ки ба сифати кафолат нигоҳ дошта шудаанд ба таркиби дороиҳои пардохтпазир дохил карда намешаванд.

53. Меъёри пардохтпазирӣ (К2-1) ба андозаи на камтар аз 40% муқаррар карда мешавад.

54. Меъёри пардохтпазирӣ барои ташкилоти қарзии исломие, ки яке аз меъёрҳои мақбулро риоя намекунад, ба андозаи 70% муқаррар карда мешавад.

8. АНДОЗАИ НИҶОИИ ХАВФ БАРОИ ЯК ҚАРЗГИР/МУШТАРӢ Ё ГУРӢҲИ ҚАРЗГИРОНИ/МУШТАРИЁНИ АЛОҚАМАНД (К3-1)

55. Андозаи ниҷоии хавф ба як қарзгир/муштарӣ ё гурӯҳи қарзгирони/муштариёни (шахсони) ба ҳам алоқаманд аз сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ бо фоиз муқаррар карда мешавад.

56. Ҳадди ниҷоии хавф барои як қарзгир/муштарӣ ё гурӯҳи қарзгир/муштариёни (шахсони) ба ҳам алоқаманд (К3-1) ба андозаи на зиёда аз 20%-и сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад.

$$K3-1 = \frac{Kk}{Cm} * 100\%$$

дар ин ҷо: Kk - маблағи умумии хавфи қарзи исломӣ/маблағгузори исломӣ ба як қарзгир/муштарӣ ё ба гурӯҳи қарзгирони/муштариёни бо ҳам алоқаманд;

Cm – сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ.

57. Гурӯҳи қарзгирон/муштариёни ба ҳам алоқаманд аз ду ё зиёда шахсон иборат мебошад, ки бо ҳам бевосита ё бавосита алоқаманд буда, устувории молиявии яке аз онҳо ба устувории молиявии дигар ё дигарон метавонад таъсир расонад ё омилҳои мазкур метавонанд ба устувории молиявии қисми онҳо ва ё ҳамаи онҳо таъсир расонад ё агар вобаста ба муносибати байни онҳо, шахси дигар дар ҳақиқат барои пардохти қарзи исломӣ/маблағгузори исломии шахсони мазкур дар назди ташкилоти қарзии исломӣ масъулият дошта бошад.

Дар ҳолатҳои зерин қарзгирон/муштариён ба ҳам алоқаманд шуморида мешаванд:

- яке аз қарзгирони/муштариёни мазкур қарзгири/муштарии дигарро назорат менамояд;

- ду ё зиёда қарзгирон/муштариён таҳти назорати умумии шахси дигар мебошанд, новобаста аз он ки он шахс қарзгири/муштарии ташкилоти қарзии исломӣ мебошад ё не;

- маблағи қарзи исломӣ/маблағгузори исломии як қарзгир/муштарӣ ба қарзгир/муштарии дигар интиқол дода шудааст ё барои манфиати бевоситаи қарзгири/муштарии дигар истифода мешавад;

- маблағи қарзи исломӣ/маблағгузори исломии ду ё зиёда қарзгирон/муштариён ё дороиҳои бо маблағи чунин қарзи исломӣ/маблағгузори исломӣ харидашуда, ба шахси дигар интиқол шудааст ё ба манфиати бевоситаи чунин шахс истифода бурда мешаванд, ба истиснои аҳдҳои байни шахсони мустақил софдилона басташуда, ки маблағҳои он барои харидории молу мулк, маҳсулот ё хизматрасонӣ истифода бурда мешаванд;

- ду ё зиёда қарзгирон/муштариён дар ширкати умумӣ чунин фаъолият мебаранд, ки сарчашмаи интизоршавандаи пардохти уҳдадорихои онҳо дар назди ташкилоти қарзии исломӣ ягона мебошад;

- ҳуди ҳамон шахс, ҳамзамон дар ду ва ё зиёда қарзгир/муштариёни шахсони ҳуқуқӣ вазифаи корманди роҳбарикунандаро ишғол мекунад;

- 50 фоиз ва аз он зиёди расидҳои умумии шахси ҳуқуқӣ ё хароҷоти умумии солона (аз ҷумла даромад/хароҷотҳои умумии шахси ҳуқуқӣ, қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии дохилии ширкат, дивидендҳо, саҳмгузори сармоявии шахси ҳуқуқӣ ва расид ё пардохтҳои ба онҳо монанд) аз амалиёт бо қарзгири/муштарии дигар бармеоянд;

- ду ё зиёда қарзгир/муштарӣ маблағи қарзи исломӣ/маблағгузори исломии худро барои харидории ширкати, ки таҳти назорати умумии онҳо мегузарад, истифода мебаранд ва дар ин ҳолат, қарзҳои исломии/маблағгузориҳои исломии барои харидории ширкат истифодашуда тибқи ҳамин Дастурамал ҷамъ карда мешаванд.

Эзоҳ: Мафҳуми “назорат” дар банди мазкур маънои зеринро дорад:

- ба таври мустақим ё ғайримустақим, тавассути як ё якчанд шахс молик, назораткунанда ё дорандаи 25 фоиз ё бештар аз он саҳмияҳои овоздиҳанда ва ё ҳиссаҳои шахси ҳуқуқӣ бошад;

- имконияти интихоби аксарияти роҳбарони шахси ҳуқуқиро дошта бошад;

- дорои ваколати назоратии дигаре бошад, ки Бонки миллии Тоҷикистон

муайян кардааст.

Маблағи маҷмӯи талаботи ташкилоти қарзии исломӣ ё ташкилотҳои фаръии он нисбат ба қарзгир/муштарӣ (ё гурӯҳи қарзгирони/муштариёни ба ҳам алоқаманд), инчунин қарзҳои исломии/маблағгузориҳои исломии батаъхиратода, аз ҷумла даромадҳои ҳисобшударо дарбар мегирад.

58. Ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар ҳолатҳои зерин қарзи исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ намедиханд, агар:

- маблағи умумии бақияи қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии калони ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он ба ин шахс аз бист фоизи сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд бошад;

- маблағи умумии бақияи қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии калони ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он аз андозаи секаратаи маблағи сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд бошад.

59. Муқаррароти банди 58 Дастурамали мазкур нисбат ба аҳдҳои бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё таҳти кафолати он басташуда татбиқ намегардад.

60. Ҳангоми муайян намудани андозаи хавфи қарзии исломӣ/маблағгузориҳои исломии ташкилоти қарзии исломӣ бояд инҳоро ба ҳисоб гирад:

- маблағи умумии қарзи исломӣ/маблағгузориҳои исломие, ки ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба қарзгир/муштарӣ ё гурӯҳи қарзгирони/муштариёни алоқаманд бо асъори миллӣ ва хориҷӣ дода шудаанд;

- уҳдадориҳои қарзии исломӣ/маблағгузориҳои исломие, ки аз тарафи муштарӣ то ҳол истифода бурда нашудаанд;

- эътиборномаҳои (аккредитивҳои) ба муштарӣ додашуда;

- шартномаҳо бо асъори хориҷӣ, ки аз тарафи ин муштарӣ то ҳол пардохт нашудааст;

- кафолат ва замонате, ки ба як қарзгир/муштарӣ ё ба гурӯҳи қарзгирони/муштариёни алоқаманд дода шудаанд;

- коғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои қарзгир/муштарӣ ё гурӯҳи қарзгирони/муштариёни алоқаманд, ки ташкилоти қарзии исломӣ харидааст.

61. Хавфи қарзии исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ ба як қарзгир/муштарӣ ё ба гурӯҳи қарзгирон/муштариёни бо ҳам алоқаманд аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он додашуда, ки аз 5% сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд мебошад, ҳамчун қарзи исломӣ/маблағгузориҳои исломии калон ба шумор меравад.

9. АНДОЗАИ НИҲОИИ ХАВФИ ҚАРЗҲОИ ИСЛОМӢ/МАБЛАҒГУЗОРИҲОИ ИСЛОМИИ КАЛОН (К3-2)

62. Андозаи ниҳоии хавфи қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои калони исломӣ ҳамчун қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии калон нисбат ба сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ бо фоиз муқаррар карда мешавад.

63. Андозаи ниҳоии хавфи қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии калон ҳамчун таносуби ҷамъи бақияи холиси тавозунии қарзҳои

исломӣ/маблағгузориҳои исломии калон SKk ва сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ Cm муайян карда мешавад.

$$K3 - 2 = \frac{SKk}{Cm} :$$

64. Андозаи ниҳоии хавфи ҳамаи қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии калони ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он ба андозаи на зиёда аз 3 маротибаи сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар карда мешавад.

10. АНДОЗАИ НИҲОИИ ХАВФ БАРОИ ЯК ҚАРЗГИР/МУШТАРӢ - ТАШКИЛОТИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ (К3-3)

65. Ҳангоми муайян намудани андозаи хавфи қарзии исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ маблағи умумии қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ ва ҷойгиркунии муҳлатноке, ки аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба дигар ташкилоти қарзии исломӣ дода шудаанд, чунин муайян карда мешавад:

$$K3 - 3 = \frac{Kmk}{Cm} * 100\%$$

ки дар ин ҷо: Kmk - бақияи ҳолиси тавозунии қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ ва ҷойгиркунии муҳлатноки ба дигар ташкилоти қарзии исломӣ додашуда бо пули миллӣ ва асъори хоричӣ мебошад.

Андозаи ниҳоии хавф барои дигар ташкилоти қарзии исломӣ (К3-3) то 20%-и сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар карда мешавад.

11. АНДОЗАИ НИҲОИИ ҚАРЗҲОИ ИСЛОМӢ/МАБЛАҒГУЗОРИҲОИ ИСЛОМӢ, КАФОЛАТҲО ВА ЗАМОНАТҲО БА ШАХСОНИ ВОБАСТА (К4.1)

66. Андозаи ниҳоии хавф ба як қарзгир/муштарӣ-шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ (К4-1) чунин муайян карда мешавад.

$$K4 - 1 = \frac{Ka}{Cm} * 100\%$$

дар ин ҷо: Ka – бақияи ҳолиси тавозунии қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ бо пули миллӣ ва асъори хоричӣ, ки ба як қарзгир/муштарӣ - шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ дода шуда ва ҷамъи талаботи ғайритавозунии ташкилоти қарзии исломӣ (100%-и кафолатҳо ва замонатҳо), коғазҳои қиматноки қарзии исломӣ, саҳмияҳои ин қарзгир/муштарӣ-шахси вобаста;

Cm - сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ.

67. Андозаи ниҳоии хавф ба як қарзгир/муштарӣ - шахси вобаста (К4-1) то 2%-и сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар карда мешавад.

68. Хавфи умумии қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломие, ки ба шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ дода шудаанд (К4-2), наметавонад аз 10%-и сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд бошад.

Меъёри мақбули К4-2 чунин муайян карда мешавад:

$$K4 - 2 = \frac{SKa}{Cm} * 100\%$$

дар ин чо: SKa – ҷамъи бақияи ҳолиси тавозунии қарзҳои исломӣ/маблағзориҳои исломӣ бо пули миллий ва асъори хориҷӣ, ки ба қарзгирон/муштариён-шахсони вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ дода шуда ва ҷамъи талаботи ғайритавозунии ташкилоти қарзии исломӣ (100%-и кафолатҳо ва замонатҳо), коғазҳои қиматноки исломӣ, саҳмияҳои ин қарзгирон/муштариён-шахсони вобаста;

Cm - сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ.

69. Ташкилоти қарзии исломӣ наметавонад бо шахсони вобаста амалиётҳои зеринро гузаронад, агар:

- қарзи исломӣ/маблағзориҳои исломӣ ва дигар амалиёт, ки шартҳои онҳо ба таври хаттӣ аз ҷониби аксарияти аъзои Шӯрои нозирон бо тартиби дар бандҳои 70 ва 71 Дастурамали мазкур пешбинишуда ба расмият дароварда нашудааст ё дар ҳолати филиали бонки хориҷӣ аз тарафи роҳбари он маъқул доништа нашавад;

- меъёри даромад ва ҳаққи хизматрасонии гирифташаванда аз рӯи қарзи исломӣ/маблағзориҳои исломӣ ва дигар амалиётҳо аз меъёри бозори амалкунанда барои чунин амалиётҳо пасттар бошад;

- меъёри даромад ва ҳаққи хизматрасонии пардохтшаванда аз рӯи амонатҳои исломӣ (пасандоз), суратҳисобҳои сармоягузорӣ ва дигар амалиётҳо аз меъёри бозори амалкунанда барои чунин амалиётҳо зиёдтар бошад;

- муҳлати қарзи исломӣ/маблағзориҳои исломӣ ва/ё барасмиятдарории он барои ин гуна шахсони воқеӣ ё шахсони ҳуқуқӣ назар ба шахсони воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки шахсони ҳуқуқӣ ё воқеии вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ нестанд, бартарият дошта бошад;

- муҳлати амонатҳои (пасандоз) исломӣ ва шарту шароити он аз дигар амонатҳои (пасандозҳои) исломӣ мавҷудбуда моҳиятан фарқ дошта бошад;

- муҳлати суратҳисоби сармоягузорӣ ва шарту шароити он аз дигар амонатҳои (пасандозҳои) исломӣ мавҷудбуда моҳиятан фарқ дошта бошад;

- қарзи исломӣ/маблағзориҳои исломии ба кормандони роҳбарикунандаи ташкилоти қарзии исломӣ додашуда, аз ҷумла ҳар гуна қарзи исломӣ/маблағзориҳои исломии аз тарафи як ё якчанд бонки фаръии ташкилоти қарзии исломӣ додашуда аз сӣ фоизи даромади солонаи ин шахс зиёд бошад;

- сифати гарави аз тарафи ҳамин гуна шахсони воқеӣ ё шахсони ҳуқуқии вобаста пешниҳодшуда аз сифати гарави аз тарафи шахсоне, ки шахсони алоқаманд ҳастанд, пасттар бошад.

70. Дар давоми ду соли аввали фаъолияти ташкилоти қарзии исломӣ додани қарзи исломӣ/маблағзориҳои исломӣ ба шахсони вобаста манъ аст.

71. Қарори Шӯрои нозирони ташкилоти қарзии исломӣ, ки дар банди 68 Дастурамали мазкур пешбинӣ шудааст, дар асоси ифшои пурраи ҳамаи шартҳо ва муҳлатҳои моддии аҳд қабул карда мешавад. Мушаххасоти баррасии масъала ва далелҳо оид ба он, ки ин амалиёт одилона буда, ба манфиати ташкилоти қарзии исломӣ ҷавобгӯ аст, дар пайнавишти маҷлиси Шӯрои нозирон бояд сабт карда шавад. Ташкилоти қарзии исломӣ, бояд сабти хаттии чунин қарор ва пайнавишт,

аз ҷумла ифшои шарту шароити моддии амалиёти дар ҳамин қисм пешбиниамуда, бо ному насаби аъзои Шӯрои нозиронро, ки ҳамин амалиётро тасдиқ кардаанд, нигоҳ дорад.

72. Узви Шӯрои нозирони ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад, ки дар давраи баррасӣ ва тасдиқи амалиёт байни ташкилоти қарзии исломӣ ва шахсони зерин, иштирок намояд:

- байни ташкилоти қарзии исломӣ ва ҳуди ӯ;
- байни ташкилоти қарзии исломӣ ва аъзои оилаи ӯ;
- байни ташкилоти қарзии исломӣ ва ҳама гуна шахсони ҳуқуқӣ, ки дар он ҳуди ӯ ё аъзои оилаи ӯ ҳиссаи иштироқи афзалиятнок доранд ё узви Шӯрои нозирон, Раёсат мебошад ё дар вазифаи ба онҳо баробар кор мекунад.

73. Дар Дастурамали мазкур ҳама гуна амалиётҳои ташкилоти қарзии исломӣ бо ҳама гуна шахс ҳамчун амалиёт бо шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ ҳисоб карда мешавад, агар фоидаи амалиёт ба манфиати шахси вобаста истифода шавад ё ба манфиати шахси вобаста гузаронида шавад.

74. Ташкилоти қарзии исломӣ уҳдадор аст оид ба ҳама амалиётҳои бо шахсони вобаста алоқамандро, ки аз маблағи 50 000 сомонӣ зиёд мебошанд, ба Бонки миллии Тоҷикистон ҳар семоҳа, дар давоми як моҳ баъд аз анҷоми семоҳаи тақвимӣ, ҳисобот диҳад. Ин гуна ҳисобот бояд маълумоти зеринро дарбар гирад:

- ному насаби шахси вобастаи дар амалиёт алоқамандбуда;
- агар амалиёт бо ҳама гуна тарафҳои сеюм, ки дар банди Дастурамали мазкур нишон дода шудааст, номи ҳамон тарафи сеюм;
- маблағи амалиёт;
- намуди амалиёт, шарт ва муҳлати он;
- ҳолати ҷорӣ амалиёт.

75. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад аз шахсони вобастаи худ қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии ғайрифавол, қарзҳои исломӣ/маблағгузориҳои исломии таҷдидшуда ё гарави барои бозфуруш гирифташудаи онҳоро харидорӣ намояд.

76. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад, ки ба ҳама гуна шахсон дар ҳолати истифодаи маблағи қарзи исломӣ/маблағгузориҳои исломӣ барои мақсадҳои зерин, қарзи исломӣ диҳад ё маблағгузорӣ намояд:

- пардохти уҳдадорӣ ба шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ;
- харидорӣ намудани дорой аз шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ;
- сармоягузорӣ ба фаъолияти хоҷагидорӣ (тиҷорати) шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ.

12. МЕЪЁРИ ИСТИФОДАИ МАБЛАҒҲОИ ХУДИИ ТАШКИЛОТИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ БАРОИ ХАРИДОРӢИ САҲМИЯҲОИ ДИГАР ШАХСОНИ ҲУҚУҚӢ (К5)

77. Ин меъёри мақбул ҳамчун таносуби маблағи сармоягузориҳо ва сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад:

$$K5 = \frac{Sm}{Cm} * 100\%$$

дар ин ҷо: Sm – маблағи сармоягузориҳо барои харидории саҳмияҳои дигар шахсони ҳуқуқӣ, яъне ҷамъи ҳисобҳои тавозунии 117529+117537+117539+117573+117581+ 117583+117617+117625+117627

ва Cm – сармояи танзимшаванда.

Меъёри (K5) ба андозаи на зиёда 20%-и сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад.

Ба ташкилоти қарзии исломӣ харидани саҳмияҳои ҷамъияти хориҷӣ (ғайррезидент) бе розигии хаттии Бонки миллии Тоҷикистон манъ аст, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки ташкилоти қарзии исломӣ онҳоро дар натиҷаи анҷом додани амалиёти бонкии исломӣ соҳиб шуда бошад.

13. МЕЪЁРИ ТАНЗИМИ АМАЛИЁТИ ҶАЛБИ АМОНАТҲО ВА ПАСАНДОЗҲОИ ИСЛОМӢ БАРОИ ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗИИ ИСЛОМИИ ҒАЙРИБОНКӢ ВА ТАШКИЛОТҲОИ АМОНАТИИ ҚАРЗИИ ХУРДИ ИСЛОМӢ (K7)

78. Меъёри танзими ҷалби амонатҳо ва пасандозҳои исломӣ ҳамчун маблағи амонатҳо ва пасандозҳои исломӣ (Amn) нисбат ба сармояи танзимшаванда (Cm) муайян карда мешавад:

$$K7 = \frac{Amn}{Cm} :$$

дар ин ҷо: Amn – бақияи ҳисобҳои амонатӣ (пасандозӣ), яъне

- гурӯҳи х/т “Амонатҳои дархостии резидент/ғайррезидентҳо аз рӯи вадигъа ва қарзи ҳасана” (х/т 200002+200004+200006+200008+200014+200016+200018+200020);

- гурӯҳи х/т “Амонатҳои пасандозии резидент/ғайррезидентҳо аз рӯи вадигъа, қарзи ҳасана, таварруқ ва музораба” (200026+200028+200040+200042+200044+200046+200048+200060+200062+ 200064+200066+ 200068+200080+200082+200084+200086);

- гурӯҳи х/т “Амонатҳои муҳлатноки резидент/ғайррезидентҳо аз рӯи вадигъа, қарзи ҳасана, таварруқ ва музораба” (х/т 200088+200200+200202+200204+200206+200208+200210+200212+200214+200216+200218+200220+200222+200224+200226+200228).

ва Cm – сармояи танзимшаванда.

Меъёри танзими ҷалби амонатҳо ё пасандозҳои исломӣ то 3 маротибаи сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад.

14. ДАР БОРАИ НАЗОРАТ АЗ РӢИ РИОЯИ МЕЪЁРҲОИ МАҚБУЛ

79. Назорат дар асоси ҳисоботҳои тавозунии моҳонаи ташкилотҳои қарзии исломӣ, маълумотномаҳои аз ҷониби роҳбари ташкилоти қарзии исломӣ ва сармуҳосиб ба имзо расида, ҳисоби меъёрҳои мақбул ва рамзкушоии ҳисобҳои алоҳидаи тавозунӣ ҳар моҳ анҷом дода мешавад. Аз рӯи натиҷаҳои баррасии ҳисоботи тавозунии моҳона ва маълумотномаҳо дар муддати на дертар аз як моҳ,

воҳиди сохтори Бонки миллии Тоҷикистон оид ба назорати бонкӣ хулосаҳои дахлдорро ба роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон барои қабули қарор пешниҳод менамояд.

80. Роҳбарияти ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд ҳар моҳ ба Шӯрои назорат оид ба иҷрои меъёрҳои мақбул ҳисобот диҳад.

81. Дар мавриде, ки роҳбарият ва ё Шӯрои назорати ташкилотҳои қарзии исломӣ аз ҳолати вайроншавии ягон меъёри мақбул огоҳ мешаванд, онҳо бояд Бонки миллии Тоҷикистонро аз ин ҳолат хабардор намоянд. Хабардор накардан боиси аз тарафи Бонки миллии Тоҷикистон татбиқи гардидани чораҳои фаврии ислоҳӣ ва таъсиррасонӣ нисбат ба ташкилотҳои қарзии исломӣ, аз ҷумла мақоми идоракунии онҳо мегардад.

82. Дар мавриди аз ҷониби ташкилотҳои қарзии исломӣ вайрон кардани меъёрҳои мақбул, Бонки миллии Тоҷикистон чораҳои фаврии ислоҳӣ ва таъсиррасонӣ нисбат ба онҳо татбиқ менамояд. Дар давоми 10 рӯз аз санаи вайроншавии меъёрҳои мақбул, роҳбарияти ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд ба Бонки миллии Тоҷикистон нақшаи чорабиниҳои тасдиқшуда оид ба бартараф намудани камбудии ҷойдошта ва роҳҳои ба танзим даровардани риояи меъёрҳои мақбулро пешниҳод намояд.

83. Дар ҳолати аз ҷониби ташкилотҳои қарзии исломӣ риоя накардани меъёрҳои мақбул, ки Дастурамали мазкур пешбинӣ намудааст, Бонки миллии Тоҷикистон дархости онҳоро дар бораи кушодани филиалҳо, намояндагиҳо, гирифтани иҷозатномаҳои иловагӣ дастгирӣ намекунад ва дархости ташкилотҳои қарзии исломиро барои гирифтани аккредитатсия дар хусуси ширкати онҳо дар барномаҳои байналмилалӣ мавриди баррасӣ қарор намедиҳад.

84. Ташкилотҳои қарзии исломӣ мутобики қонунгузори амалкунанда барои дуруст ва саҳеҳ омода кардани ҳисоботҳо оид ба ҳолати меъёрҳои мақбул масъулият ба зимма доранд.